

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 10

NOVEMBER 2018

**GEOGRAFIE V1
NASIENRIGLYN**

PUNTE: 225

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 14 bladsye.

AFDELING A: DIE ATMOSFEER EN GEOMORFOLOGIE

VRAAG 1

1.1	1.1.1	15		
	1.1.2	17		
	1.1.3	Bewolk		
	1.1.4	Noordoos		
	1.1.5	25 knope		
	1.1.6	Reën		
	1.1.7	Versadig met waterdamp	(7 x 1)	(7)
1.2	1.2.1	D (geomorfologie)		
	1.2.2	E (verskuiwing)		
	1.2.3	B (kors)		
	1.2.4	G (kwartsiet)		
	1.2.5	C (fossiel)		
	1.2.6	H (plooïing)		
	1.2.7	F (mantel)		
	1.2.8	A (sediment)	(8 x 1)	(8)
1.3	1.3.1	Osoon-uitputting is die vernietiging van osoon sodat gate in die osoonlaag vorm
(Konsep)	(1 x 1)	(1)
	1.3.2	Stratosfeer	(1 x 1)	(1)
	1.3.3	Chloorfluoorkoolstof	(1 x 1)	(1)
	1.3.4	Motors
Steenkool
Fabrieke
Industriële aktiwiteit
CFK's	(Enige 3 x 1)	(3)

- 1.3.5
- Dit kan velkanker veroorsaak
 - Oogkatarakte
 - Verlaging van immuunstelsels, wat lei tot verhoogde siekte by mense en diere
 - Toename in die voorkoms van malaria (Enige 1 x 2) (2)
- 1.3.6
- Mense moet probeer om produkte te gebruik wat as 'osoonvriendelik' gemerk is.
 - Die Montreal-protokol word gesien as een van die suksesvolste pogings om die uitwerking van osoon-uitputting te verminder
 - Alle CFK's moet vervang word
 - Plant meer bome
 - Gebruik openbare vervoer
 - Internasionaal moet mense hoë hoogtevlugte tot 'n minimum hou, aangesien verbranding in vliegtuig-enjins die hoeveelheid suurstof in die atmosfeer verminder (Enige 4 x 2) (8)
- 1.4
- 1.4.1 A – Kouelug
B – Warmlug (2 x 1) (2)
- 1.4.2 Cumulonimbus wolk (1 x 1) (1)
- 1.4.3 (a) Weerlig (1 x 1) (1)
- (b) Konveksiestrome binne die wolk veroorsaak lig.
Die deeltjies in die wolk word opgelaa.
Positiewe ladings beweeg deur warm lug en negatiewe ladings beweeg afwaarts deur die koue lug
(Enige 2 x 2) (4)
- 1.4.4 **Positiewe impak**
- Donderstorm word deur reënval vergesel.
 - Daar sal genoeg water vir gewasse en diere wees
 - Daar sal genoeg water vir huishoudelike gebruik wees
- Negatiewe impak**
- Swaar reënneerslae kan oorstromings veroorsaak wat tot die vernietiging van infrastruktuur en huise kan lei
 - Die impak van donderstorms op mense kan baie skadelik wees, bv. elektriese skok en selfs sterftes
 - Donderweer kan die omgewing vernietig
 - Dit kan diere seermaak
 - Dit kan plantegroei verbrand (Enige 3 x 2) (6)

- 1.5.1 (a) Aardbewing
- (b) Episentrum (2 x 1) (2)
- 1.5.2 7,6 Richter-skaal
79 000 mense het gesterf (2 x 1) (2)
- 1.5.3 Seismograaf (1 x 1) (1)
- 1.5.4 Aardbewing gebeur naby konvergerende plaatgrense (1 x 2) (2)
- 1.5.5
- Baie geboue het in duie gestort
 - 79 000 mense is dood
 - Gebreekte rioolpype
 - Verspreiding van siektes (Enige 2 x 2) (4)
- 1.5.6
- Daar is 'n gebrek aan vroeë waarskuwingstelsels in minder ontwikkelde lande
 - Geboue is swak gebou en stort maklik ineen
 - Dikwels is daar min planne wat mense inlig oor wat om te doen wanneer 'n aardbewing tref
 - Mense maak staat op hulp van buite, wat 'n lang tyd kan duur om te arriveer
 - Hierdie lande het laer lewenstandaarde (Enige 2 x 2) (4)
- 1.6.1 X – Mantel
Y – Binnekern
Z – Kors (3 x 1) (3)
- 1.6.2
LAAG	DIKTE
X	2900 km
Y	1200 km
Z	5 to 90 km
- (3 x 1) (3)
- 1.6.3 Daling (1 x 1) (1)
- 1.6.4 (a) Oseaniese kors
- (b) Kontinentale kors (2 x 1) (2)
- 1.6.5
- Laag **X** word gevorm uit gesteentes wat in 'n warm, dik vloeibare toestand is.
 - Magma het 'n plastiese samestelling/digtheid ('consistency') wat dit toelaat om stadig te beweeg en te vloei. (Enige 1 x 2) (2)
- 1.6.6 Dit is geskik vir geboue
Dit is geskik vir landbou-aktiwiteite (2 x 2) (4)

[75]

VRAAG 2

2.1	2.1.1	D (Suurstof)		
	2.1.2	B (Insolasie)		
	2.1.3	C (Mosambiek)		
	2.1.4	B (Cumulonimbus)		
	2.1.5	B (Isobare)		
	2.1.6	C (Stratosfeer en Termosfeer)		
	2.1.7	D (Gauteng)		
	2.1.8	B (gas)	(8 x 1)	(8)
2.2	2.2.1	A – Batoliet B – Lakkoliet C – Gang D – Plaat	(4 x 1)	(4)
	2.2.2	Erosie van die bogrond		(1)
	2.2.3	E		(1)
	2.2.4	(A) Batoliet	(1 x 1)	(1)
2.3	2.3.1	Frontale reën	(1 x 1)	(1)
	2.3.2	Front	(1 x 1)	(1)
	2.3.3	Warm lug – styging Koue lug – daling	(1 x 1) (1 x 1)	(1) (1)
	2.3.4	(a) Y	(1 x 1)	(1)
		(b) • Stygende lug wat kondensasie en wolke tot gevolg het • Warm lug vir verdamping	(Enige 1 x 2)	(2)
	2.3.5	Positiewe impak • Meer water sal beskikbaar wees vir huishoudelike gebruik • Boerdery sal baat vind		
		Negatiewe impak • Lae temperature • Hoë risiko vir oorstroming • Swak sigbaarheid wat tot ongelukke sal lei • Beschikbaarheid van sneeu • Effek op die ekonomie van die provinsie	(Enige 4 x 2)	(8)

- 2.4 2.4.1 Droogte is 'n lang tydperk met min reënval (**Konsep**) (1 x 1) (1)
- 2.4.2
- Verwydering van plantegroei
 - Oorbeweiding
 - Verbranding van fossielbrandstowwe (Enige 2 x 1) (2)
- 2.4.3
- Voedseltekorte
 - Wan- en ondervoeding
 - Watertekorte
 - Uitbreek van siektes (Enige 2 x 2) (4)
- 2.4.4
- Tekort aan water vir diere
 - Tekort aan water vir plante
 - Vermindering van grondkwaliteit
 - Ontwrigting van die natuurlike ekosisteem (Enige 2 x 2) (4)
- 2.4.5
- Bou damme om water te stoor
 - Wolkvoeding om reënval kunsmatig te verhoog
 - Ontsouting van seewater
 - Wisselbou om grond te beskerm om water te stoor
 - Waterbeperkings
 - Herwinning
 - Herleiding van water om voorsiening te maak vir besproeiing in droogtegebiede
 - Oes van reënwater vanaf dakke
 - Ontwikkeling van volhoubare landboupraktyke
 - Opvoeding van mense om hul houding teenoor watergebruik te verander
 - Verhoog die prys van water om verbruik te verminder (Enige 2 x 2) (4)
- 2.5 2.5.1 Tsoenami is 'n golf water wat geproduseer word wanneer 'n aardbewing onder die see voorkom. (**Konsep**)
Aardbewing is 'n gewelddadige skud van die aardkors wat deur beweging langs 'n verskuiwing veroorsaak word. (**Konsep**) (2 x 1) (2)
- 2.5.2 Sri Lanka
Indonesië (2 x 1) (2)
- 2.5.3 8 mense (1 x 1) (1)
- 2.5.4 Suid-Afrika is ver weg van die episentrum (8 000 km weg). (1 x 2) (2)
- 2.5.5
- Oorlewendes is dakloos gelaat omdat die huise vernietig is
 - Gewasse is vernietig wat tot voedseltekorte gelei het
 - Swak infrastruktuur soos paaie en brûe het in duie gestort
 - Geen gesondheidsorgfasiliteite
 - Besighede is beïnvloed sodat baie oorlewendes hulle werk verloor het. (Enige 2 x 2) (4)

	2.5.6	<ul style="list-style-type: none">• Bou spesiaal versterkte geboue• Voed mense op• Om rampvoorraad voorhande te hê• Vroeë waarskuwings moet uitgereik word	(Enige 2 x 2)	(4)
2.6	2.6.1	Plaattektoniek is die teorie van die vorming en beweging van die plate wat die aardkors vorm. (Konsep)	(1 x 1)	(1)
	2.6.2	kontinentale drywing	(1 x 1)	(1)
	2.6.3	Afrika	(1 x 1)	(1)
	2.6.4	(a) Europa Noord-Amerika	(2 x 1)	(2)
		(b) Suid-Amerika Afrika Antarktika Asië	(Enige 3 x 1)	(3)
	2.6.5	Pangea	(1 x 1)	(1)
	2.6.6	<ul style="list-style-type: none">• Gesteentes van soortgelyke tipe• Die vastelande pas soos 'n legkaart saam• Fossiele van soortgelyke reptiele is ook gevind• Plooibergstelsels• Die Skeurvallei• Gletsers wat groot dele van die vastelande bedek het	(Enige 3 x 2)	(6)
[75]				

AFDELING B: BEVOLKING EN WATERHULPBRONNE**VRAAG 3**

3.1	3.1.1	Reënvalverspreiding		
	3.1.2	vries		
	3.1.3	Ontsooting		
	3.1.4	transpirasie		
	3.1.5	Infiltrasie		
	3.1.6	oseane		
	3.1.7	Mariene besoedeling	(7 x 1)	(7)
	3.2.1	D		
	3.2.2	E		
	3.2.3	B		
	3.2.4	H		
	3.2.5	C		
	3.2.6	G		
	3.2.7	A		
	3.2.8	I	(8 x 1)	(8)
3.3	3.3.1	Bevolking is die totale getal mense binne 'n gegewe gebied	(1 x 1)	(1)
	3.3.2	2002 = 44,8 miljoen
2016 = 54,9 miljoen	(2 x 1)	(2)
	3.3.3	Laagste – Wes-Kaap (6,3 miljoen)
Hoogste – Gauteng (13,4 miljoen)	(2 x 1)	(2)
	3.3.4	Vanaf 2002 tot 2016 het die bevolking van Suid-Afrika toegeneem	(1 x 2)	(2)
	3.3.5	Die vraag na water styg met 'n groeiende bevolking Namate die bevolking toeneem, verminder die beskikbare gewasland Oorspronklike woude het verdwyn. Voedseltekorte	(Enige 2 x 2)	(4)

3.3.6	<ul style="list-style-type: none">• Praktyk van geboortebepierking• Beskikbaarheid van voorbehoeding• Sterilisasie• Gesinsbeplanning• Mense kan opgevoed word oor die probleme van bevolkingsgroei• Moedig aborsie aan	(Enige 2 x 2)	(4)	
3.4	3.4.1	Verworwe immuniteitsgebreksindroom	(1 x 1)	(1)
	3.4.2	Hoogste – KwaZulu-Natal (14,9%) Laagste – Wes-Kaap (5,1%)	(2 x 1)	(2)
	3.4.3	<ul style="list-style-type: none">• Gereelde koors en sweet• Gebrek aan energie• Geswelde limfknope• Aanhoudende veluitslag• Aanhoudende of gereelde gisinfeksies (orale of vaginale)• Pelviese inflammatoriese siekte by vroue wat nie beter met behandeling word nie.	(Enige 2 x 1)	(2)
	3.4.4	<ul style="list-style-type: none">• Suid-Afrika het meer mense wat met MIV leef as enige ander land in die wêreld.• Die aantal MIV-positiewe mense in 2009 is op 5,6 miljoen beraam	(Enige 1 x 2)	(2)
	3.4.5	<ul style="list-style-type: none">• MIV word versprei deur liggaamsvloeistowwe soos bloed, sperma, vaginale vloeistowwe en borsvoeding• Deur onbeskermde seks• Gedurende swangerskap• Gedurende geboorte• Hergebruik en deel van naalde	(Enige 2 x 2)	(4)
	3.4.6	<ul style="list-style-type: none">• Motiveer mense om hul negatiewe houding, idees en gedrag teenoor mense met MIV en Vigs te verander• Maak mense meer bewus van wat 'n stigma is en gee hulle die kennis en vaardighede om dit te verminder• Spreek die vrese en wanopvattinge oor MIV-oordrag aan• Bespreek taboe-onderwerpe soos geslag, geweld, seksualiteit, seks en dwelmgebruik• Verskaf vaardighede om die stigma uit te daag en mense se gedrag te verander.	(Enige 2 x 2)	(4)
3.5	3.5.1	Wateroordrag is die beweging van water van een gebied na 'n ander	(1 x 1)	(1)
	3.5.2	Nelson Mandela Metropolitaanse Munisipaliteit Oos-Kaap	(2 x 2)	(2)

- 3.5.3
- Water word vir besproeiing gebruik
 - Verskaffing van stedelike sentrums in die Nelson Mandela Metropolitaanse gebied (2 x 1) (2)
- 3.5.4
- Water word van die Gariepdam na die Groot Visrivierkom deur middel van pypleidings gebring
 - 'n Stu-wal Elandsdrift lei water van die Groot Visrivier af na 'n kanaal en deur 'n tunnel tot in die Klein Visrivier
 - 'n Pyplyn lei water tot in 'n kanaal na die Darlingtongdam op die Sondagsrivier. (2 x 2) (4)
- 3.5.5
- Menslike faktore**
- Die bevolking styg
 - Kommersiële boere gebruik meer water vir besproeiing
 - Verstedeliking
 - Onbehandelde afvalwater
 - Myne en fabrieke gebruik baie water
 - Besoedeling van waterbronne
- Fisiese faktore**
- Reënval word nie eweredig in Suid-Afrika versprei nie
 - Uitheemse plantegroei verbruik meer water
 - Klimaatverandering (Enige 3 x 2) (6)
- 3.6
- 3.6.1 Hidro-elektrisiteit (1 x 1) (1)
- 3.6.2 Hernubaar (1 x 1) (1)
- 3.6.3 Dit word gebruik om elektrisiteit op te wek (1 x 1) (1)
- 3.6.4
- Huishoudelike gebruik ('n voorbeeld van huishoudelike gebruik word aanvaar)
 - Gebruik vir landbou-aktiwiteite (2 x 1) (2)
- 3.6.5
- Die beskikbaarheid van grondwater help om hoë verdampingshoeveelhede te vervang
 - Mense kan hierdie grondwatertoevoer deur putte en boorgate bekom
 - Op die oomblik word meer as 2 000 m³ water daaglik deur die boorgate uit die grond verwyder (Enige 1 x 2) (2)

3.6.6 In die huis

- Draai krane toe wanneer die water nie gebruik word nie
- Herstel druppende krane en lekkasies
- Gebruik waterbesparende stortkoppe
- Spoel toilette minder gereeld
- Stort eerder en bad minder
- Hergebruik vuil water vir die skoonmaak van bv. Was van motors of vloere

In die tuin

- Gebruik 'n waterkan in plaas van 'n tuinslang
- Versamel reënwater vanaf die dak
- Gebruik badwater om groente nat te maak
- Maak plante in die aand nat

In die gemeenskap

- Rapporteer lekkende pype aan die munisipaliteit
- Verwyder uitheemse plante
- Onderrig ander om water volhoubaar te gebruik

(Enige 4 x 2)

(8)

[75]

VRAAG 4

4.1	4.1.1	Stootfaktor		
	4.1.2	Vrywillig		
	4.1.3	Immigrant		
	4.1.4	Vlugteling		
	4.1.5	Xenofobie		
	4.1.6	Emigrasie		
	4.1.7	Trekfaktor	(7 x 1)	(7)
4.2	4.2.1	Oseane		
	4.2.2	Laedruk		
	4.2.3	Hoë druk		
	4.2.4	Vogtig		
	4.2.5	Wolke		
	4.2.6	Reënval		
	4.2.7	Oppervlakafloop		
	4.2.8	Styging	(8 x 1)	(8)
4.3	4.3.1	Migrasie		
	4.3.2	(a) Internasionaal		(1)
		(b) Vrywillig		
		(c) Tydelik	(3 x 1)	(3)
	4.3.3	<ul style="list-style-type: none"> Hy soek beter werksgeleenthede Hy voel nie veilig in Suid-Afrika nie 	(Enige 1 x 1)	(1)
	4.3.4	<ul style="list-style-type: none"> Beter werksgeleenthede Beter lewenstandaard Veiligheid 	(Enige 2 x 2)	(4)

- 4.3.5
- Migrasie verhoog vaardigheidstekorte in Suid-Afrika
 - Brein dreinerings ('brain drain')
 - Dit laat slegs ouer mense in Suid-Afrika agter
 - Daar is minder geld om plaaslike besighede te ondersteun omdat baie mense die land verlaat
 - Bevolking daal dus plaaslike owerhede vind dit te duur om skole, klinieke en ander dienste in stand te hou
- (Enige 3 x 2) (6)
- 4.4 4.4.1 Demografiese oorgangsmodel is 'n model wat verduidelik hoe die land se bevolking oor tyd verander.
(Konsep)
- (1 x 1) (1)
- 4.4.2 Fase 2
- (1 x 1) (1)
- 4.4.3 Fase 4
- (1 x 1) (1)
- 4.4.4 Geboortekoers en sterftekoers in fase 1 is hoog
- (1 x 2) (2)
- 4.4.5
- Verbeterde mediese dienste
 - Beter dieet
 - Beter dienste en infrastruktuur
 - Minder oorloë
 - Beter lewensgehalte
- (Enige 2 x 2) (4)
- 4.4.6
- Die beskikbaarheid van voorbehoeding
 - Die status van vroue
 - Onderwys
 - Werkseleenthede
 - Mediese sorg
 - Kultuur en tradisie
 - Geloof
 - Die ouderdom van trou
 - Poligamie
 - Politieke stelsel
- (Enige 3 x 2) (6)
- 4.5 4.5.1 Oorbevissing om vis vinniger te vang as wat hulle kan voortplant en sodoende die visbronne geleidelik te verminder.
(Konsep)
- (1 x 1) (1)
- 4.5.2
- Meer mense en maatskappye vang visse in die wêreld se oseane
 - Die gebrek aan ander werkseleenthede in kusstreek dwing mense om te oorleef deur vis te vang
 - Vistegnologie het aansienlik verbeter, wat veroorsaak dat meer vis gevang word
 - Gebrek aan wette om die hoeveelheid visse wat toegelaat word om te vang, te beheer
- (Enige 2 x 2) (2)

4.5.3	<ul style="list-style-type: none"> • Oorbevissing verminder die hoeveelheid kos wat beskikbaar is vir mense om te eet • Oorbevissing van een spesie affekteer baie ander spesies • 'n Afname in visvoorrade lei tot werksverliese en swaarkry. 	(Enige 2 x 2)	(4)
4.5.4	<ul style="list-style-type: none"> • Die oseane bevat groot hoeveelhede suurstof • Seewier word deur mense as voedsel gebruik • Daar is olie- en gasvelde in baie oseane • Oseaan kan gety- en golfenergie verskaf • Oseaanvervoer is een van die mees bekostigbare vorme van vervoer • Mense gebruik oseane vir toerisme en vakansies • Oseane beïnvloed ons klimaat en temperatuur 	(Enige 4 x 2)	(8)
4.6	4.6.1 Mosambiek	(1 x 1)	(1)
	4.6.2 Suid-Afrika	(1 x 1)	(1)
	4.6.3 SA Militêre Gesondheidsdienste	(1 x 1)	(1)
	4.6.4 <ul style="list-style-type: none"> • Huise word uit plastiek, hout, sink, ens. gebou • Baie digte behuising met onbeplande straatpatrone. 	(Enige 1 x 2)	(2)
	4.6.5 <ul style="list-style-type: none"> • Swak padkruisings is weggespoel • Lae brûe is weggespoel, wat die gebied onbereikbaar maak 	(2 x 2)	(4)
	4.6.6 <ul style="list-style-type: none"> • Voorsiening van formele behuising in ander gebiede • Hervestiging van geboue binne nedersettings • Voorkom die bou van huise in gebiede met 'n hoë risiko vir oorstroming • Verbeter die ontwerp van huise • Installering en instandhouding van dreinerings • Die ontwerp van rampplanne om 'n vloedsituasie te hanteer wanneer dit gebeur • Opvoeding van mense oor vloedgevaar 	(Enige 3 x 2)	(6)
			[75]

GROOTTOTAAL: 225